

KS. GRZEGORZ PYŻŁAK

TROSKA DUSZPASTERSTWA RODZIN O NARZECZONYCH

Narzeczeństwo jest zjawiskiem, które wzbudza zainteresowanie duszpasterstwa rodzin. Jednak zbyt mało mówi się o znaczeniu jego w przygotowaniu do sakramentalnego małżeństwa, które dotyczy dwóch rzeczywistości: widzialnej, jaką jest przeżywanie okresu narzeczeństwa i niewidzialnej, która stanowi obecność łaski wynikającej z chrztu św., działanie Boga w czasie narzeczeństwa, działanie Ducha Świętego itd.

Sobór Watykański II w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym naucza, że „Szczęście osoby i społeczności ludzkiej oraz chrześcijańskiej wiąże się ściśle z pomyślną sytuacją wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej” (KDK 47)¹. Dlatego narzeczeni, jeśli pragną pobrać się w określonym czasie, winni mieć przekonanie, że potrafią stworzyć dobrane i zgodne małżeństwo, a tym samym nową wspólnotę rodzinną².

Ks. dr GRZEGORZ PYŻŁAK – adiunkt Katedry Duszpasterstwa Rodzin w Instytucie Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: grzegorz.maly@poczta.fm

¹ W duchu wskazań soborowych ukazują się trzy Instrukcje Episkopatu Polski: *Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin* (12 II 1969); *Druga Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenie nowego obrzędu sakramentu małżeństwa* (11 III 1975); *Trzecia Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do małżeństwa w Kościele katolickim* (14 III 1986). Ukazują się również i inne dokumenty, m.in.: *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio” o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (22 XI 1981), *Instrukcja Papieskiej Rady do spraw Rodziny, o przygotowaniu do sakramentu małżeństwa* (13 V 1996), II Polski Synod Plenarny (1999), *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* (1 V 2003) oraz Dokumenty Konferencji Episkopatu Polski. *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* (19 VI 2009).

² B. M i e r z w i ń s k i. *Rodzin duszpasterstwo*. W: *Leksykon teologii pastoralnej*. Red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski. Lublin 2006 s. 737.

W niniejszym artykule Autor ma na celu ukazanie czym jest narzeczeństwo i jakie są jego cele. Przedstawione zostaną propozycje duszpasterstwa rodzin związane z przeżywaniem chrześcijańskiego narzeczeństwa, a także współczesne zagrożenia, które wypaczają właściwe przeżywanie tego czasu. Na koniec zostaną sformułowane postulaty pastoralne dotyczące przeżywania narzeczeństwa i konieczności inicjatyw duszpasterskich wobec narzeczonych.

1. NARZECZEŃSTWO I JEGO CELE

Według prawa narzeczeni, to mężczyzna i kobieta, którzy po odpowiednim okresie znajomości wspólnie postanawiają zawrzeć małżeństwo. Począwszy od pierwotnych społeczeństw, aż do świata biblijnego, przeżywanie narzeczeństwa było czasem bogatym w treści, a nie oczekiwania. Obecnie czas ten próbuje się zredukować do „bycia razem”. Przeżywanie narzeczeństwa w taki sposób staje się czasem pustym, bez rzeczywistego dojrzewania, wzajemnego poznawania, uczenia się dialogu i odpowiedzialności³. Czas narzeczeństwa ma pomóc w lepszym poznaniu się kandydatów do małżeństwa; poznaniu rodzin narzeczonego i narzeczonej; psychicznym i ekonomicznym przygotowaniu się do zawarcia małżeństwa; lepszym zapoznaniu się z przyszłymi obowiązkami małżeńskimi oraz poznaniu reakcji najbliższego otoczenia na zamierzony związek małżeński⁴.

Narzeczeństwo postrzegane jest najczęściej jako *chronos*, czyli czas, w którym nic specjalnego się nie dzieje. Należałoby ukazać je jako *kairos*, czyli dar Boga, czas łaski, w którym obecny jest Bóg, aby błogosławić, pomagać i towarzyszyć kandydatom do małżeństwa (np. Rdz 2, 18; Mt 19, 4-6; 1 Tm 4, 1-3). Słabość teologii okresu narzeczeństwa pociąga za sobą słabość duszpasterstwa narzeczonych i odwrotnie. Dlatego należałoby zrozumieć teologiczne znaczenie narzeczeństwa dla sakramentu małżeństwa i dla jego pełnej realizacji⁵. Wtedy będzie można rozpocząć ewangelizację narzeczonych, wystrzegając się moralizatorstwa⁶.

³ C. R o c c h e t t a. *Narzeczeństwo: natura sakramentalna w zarodku*. W: C. M e n g h i n i, P. R i g h e r o. *Korzenie miłości. Duchowość narzeczonych i modlitwa we dwoje*. Tł. M. Musiał. Kraków: espe 2002 s. 116.

⁴ A. M. A l e s s i. *Narzeczeni i niepewność*. Tł. J. Sobocińska. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 1997.

⁵ Teologia moralna zwraca uwagę na jeszcze inny aspekt narzeczeństwa, które poprzedza czas małżeństwa i czas pożycia małżeńskiego. Czas narzeczeństwa winien być przeżywany w czystości i wstrzeźliwości. W przeciwnym razie nie będzie to już narzeczeństwo. Zob. A. Q u i l i c i. *Narzeczeństwo*. Tł. S. Filipowicz. Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów MIC 2009 s. 27.

⁶ Teologia zbyt mało miejsca poświęca narzeczeństwu. Nie wskazuje wyraźnego, nie-

Narzeczeństwo rozpoczyna się zaręczynami lub zgłoszeniem swemu duszpasterzowi zamiaru zawarcia małżeństwa (por. FC 66). Ten fakt, który będzie miał miejsce wcześniej, sprawi, że dwoje ludzi stanie się narzeczonymi formalnie (por. KPK kan. 1062 § 1; IEP3 nr 31; DDR 28).

Instytucja zaręczyn sięga czasów starożytnych. Zaręczyny były praktykowane w pierwszych gminach chrześcijańskich⁷. Nie ma jednej formy zaręczyn dla całego Kościoła i nigdy nie wymagano ich jako warunku do ważnego zawarcia związku małżeńskiego. Mają one przede wszystkim charakter obyczajowy, jednak są jak najbardziej wskazane⁸. Przypomina o tym III Instrukcja Episkopatu Polski z 1986 r., w której zaleca się „[...] by zaręczyny odbywały się przynajmniej na sześć miesięcy przed ślubem” (III IEP 32). Mają one głęboki sens osobisty, dzięki któremu narzeczeni przyrzekają sobie zawarcie małżeństwa. Narzeczeni mają czas na lepsze poznanie swoich cech pozytywnych i negatywnych, sposobów reagowania, stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, ewentualnych płaszczyzn konfliktów, przedstawienie dziejów swojego życia bez oszukiwania i zatajania, poznanie modeli własnych „rodzin pochodzenia”⁹. Wzajemne poznanie jest również sposobnością do omówienia

rozerwalnego związku pomiędzy okresem narzeczeństwa jako „czasu pewnego porządku sakramentalnego” a aktem „zaślubin w Panu”. Wprawdzie jeden czas poprzedza drugi, przygotowując do małżeństwa, ale czasy te nie przenikają się nawzajem. R o c c h e t t a. *Narzeczeństwo: natura sakramentalna w zarodku* s. 117.

⁷ Przy zaręczynach chrześcijanie trzymali się przepisów prawa cywilnego, o czym wspomina autor „Listu do Diogeneta”, starając się jednocześnie wprowadzić do ceremonii zaślubin treści religijne. Tertulian (160-220) pisał, że chrześcijanie, żyjący w kręgu kultury łacińskiej, zawierali małżeństwo podobnie jak obywatele imperium rzymskiego. Najpierw odbywały się zaręczyny, oblubieniec wkładał swojej oblubienicy na palec lewej ręki obrączkę, oblubienicę zasłanianą welonem, a następnie młodzi ślubowali sobie wierność, wymieniając przy tym uścisk dłoni i pocałunek. Uroczystość ta miała charakter rodzinny. Następnie odbywały się właściwe zaślubiny z udziałem zaproszonych krewnych i sąsiadów. W trosce o zachowanie chrześcijańskiego charakteru zaślubin nie dopuszczano do zabaw, jakie były praktykowane w rodzinach pogańskich. Tertulian wspomina również, że w zaślubinach uczestniczył przedstawiciel Kościoła, biskup lub diakon, który spisywał umowę i towarzyszył ceremonii zaślubin. Następnie razem z rodzicami udzielał błogosławieństwa. Zaślubiny takie odbywały się w domach. Nie wiadomo dokładnie od kiedy w pierwotnym chrześcijaństwie w zaślubinach pojawił się element religijny. Zachowane dokumenty wskazują na powstawanie pewnych początkowych zwyczajów, które doprowadziły do uformowania przyjętego rytuału. Zob. J. W y s o c k i. *Zaręczyny*. W: T e n ż e. *Rytuał rodzinny*. Włocławek: Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników 2003 s. 524-531.

⁸ Zob. A. B ł a w a t. *Zaręczyny*. W: *Słownik Małżeństwa i Rodziny*. Red. E. Ozorowski. Warszawa-Łomianki 1999 s. 497 (dalej SMiR).

⁹ L. K o c i k. *Wzory małżeństwa i rodziny*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne 2002; K. S l a n y. *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym*

planów dotyczących różnych aspektów życia, jak: mieszkanie, podział obowiązków, sprawy dysponowania finansami, sprawy współżycia seksualnego, wychowania dzieci, życia towarzyskiego, spędzania wolnego czasu itp.¹⁰ Zaręczyny mają pomóc w podjęciu dojrzałej decyzji, rozpoznaniu zdolności do zawarcia związku małżeńskiego, wolności woli, braku przeszkód zwłaszcza zrywających. Dzięki zaręczynom narzeczeni mają przystępować do małżeństwa bardziej świadomi związanych z nim zadań i obowiązków¹¹. Zaręczyny powodują, że narzeczeni czują się moralnie zobowiązani danym sobie przyrzeczeniem, co mobilizuje ich do odnoszenia się do siebie z szacunkiem dla dobra planowanego małżeństwa, bez korzystania z uprawnień, które z prawa Bożego przysługują wyłącznie małżonkom. Okres narzeczeństwa kończy się ślubem, rozwiązaniem lub zerwaniem zaręczyn¹².

Drugą formą wejścia w narzeczeństwo jest zgłoszenie się do proboszcza, na terenie swojej parafii, w której narzeczoney bądź narzeczone mają stałe lub tymczasowe zamieszkanie. Zgłoszenie związane jest z trzecim etapem przygotowania do małżeństwa, nazywanym przygotowaniem bezpośrednim. Wiąże się ono ze spotkaniem narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii; z wysłuchaniem katechez przedślubnych; z uczestnictwem w co najmniej trzech spotkaniach w parafialnej Poradni Rodzinnej; ze spowiedzią przedślubną i z uczestnictwem w dniu skupienia¹³.

Przynajmniej na trzy miesiące przed ślubem narzeczeni zgłaszają się do kancelarii parafialnej. Przed zawarciem małżeństwa duszpasterz powinien upewnić się, że nie ma przeszkód do zawarcia małżeństwa. Kapłan ma możliwość zorientowania się, na ile narzeczeni uczestniczą w życiu Kościoła i na ile są przygotowani do małżeństwa. Jeśli kandydat do małżeństwa nie przyjął

świecie. Kraków: Zakład Wydawniczy NOMOS 2006; B. K i e r e ś. *Prawda o małżeństwie*. Lublin: Instytut Edukacji Narodowej, Fundacja Servire Veritati 2005.

¹⁰ W. S z a f r a ń s k i. *Szczęście w małżeństwie i rodzinie*. Włocławek 1981; J. K. S z y ł k o w a. *Szczęśliwe rodziny*. Warszawa 1985; R. S z t y c h m i l e r. *Życie sakramentalne*. W: SMiR s. 290.

¹¹ Zob. A. M. C z a j a. *Przedślubne badania kanoniczne*. W: *Podstawy kanonicznej wiedzy o małżeństwie i rodzinie. Pomoc duszpasterska dla młodzieży, narzeczonych i małżonków*. Lublin: POLIHYMNIA 2008 s. 67-68.

¹² M. W. G r a b o w s c y, A. M. N i e m y s c y, M. P. W o ł o c h o w i c z o w i e. *Zanim wybierzesz. Przygotowanie do małżeństwa*. Warszawa 1993; Zob. A. M. C z a j a. *Narzeczeństwo*. W: T e n ż e. *Podstawy kanonicznej wiedzy o małżeństwie i rodzinie* s. 62-66.

¹³ Zob. J. K a m i ń s k i. *Przygotowanie do małżeństwa i życia rodzinnego w nauczaniu Kościoła katolickiego*. „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2(57):2010 s. 112-118.

jeszcze sakramentu bierzmowania, duszpasterz może pomóc w zorganizowaniu przygotowania i wskazać możliwości jego przyjęcia (zob. SPoMiR 100).

Katechezy przedślubne, podczas przygotowania bezpośredniego, winny poruszać tematykę teologii małżeństwa i rodziny, etyki życia małżeńskiego, liturgii sakramentu małżeństwa (zob. DDR 30). Należy zwracać uwagę, że dla katolików okres narzeczeństwa winien być katechumenatem do życia w małżeństwie sakramentalnym. Jest to czas przygotowawczy, w którym narzeczeni mają zdobyć konieczne kwalifikacje do życia małżeńskiego (SPoMiR 99)¹⁴. Dobrze przeżywana miłość narzeczeńska winna stać się dla narzeczonych szkołą dojrzałości moralnej do małżeństwa. Może prowadzić ona do wzrostu wiary i wrażliwości na praktyki religijne¹⁵.

W przygotowaniu narzeczonych do wspólnego pożycia małżeńskiego ważna jest umiejętność wspólnej modlitwy i przeżywania sakramentów. Narzeczeństwo jest czasem powołania, które czerpie siłę z chrztu świętego. Jak stwierdził św. Paweł, od momentu chrztu św. chrześcijanin nie należy już do siebie, bo żyje w nim Chrystus, a on w Chrystusie (Ga 2, 20). Również czas narzeczeństwa związany jest z Osobą i działaniem Ducha Świętego. Jest to czas, kiedy przyszli małżonkowie uczą się słuchać Słowa Bożego, które Duch Święty dał Kościołowi. Narzeczeni zostają wewnętrznie przemienieni, jeśli się do tego przygotowują z pomocą Ducha Świętego, który jako uosobienie miłości Ojca i Syna zmienia ludzką miłość małżonków, czyniąc ją częścią oblubieńczej miłości Chrystusa do Kościoła (KKK 1624).

Czas narzeczeństwa wskazuje również w niektórych postawach, jakie będzie zachowanie tych osób w małżeństwie. Mają one nauczyć się wzajemnej troski o zbawienie i uświęcenie kochanej osoby, o jej duchowy postęp, ponoszenie odpowiedzialności za jej czyny w drodze do Boga¹⁶.

¹⁴ Postępowanie takie ma doprowadzić narzeczonych do ich prawdziwego nawrócenia, wewnętrznej przemiany i dojrzałej wiary na fundamencie przyjętego chrztu. Celem takiej formacji jest rozwój i umocnienie życia chrześcijańskiego przez głoszenie odpowiednich katechez, przebywanie narzeczonych ze wspólnotą wiernych i uczestnictwo w obrzędach liturgicznych. Por. Cz. K r a k o w i a k. *Katechumenat pochrzcielny*. W: *Leksykon teologii pastoralnej* s. 352-355; Zob. Z. N a r e c k i. *Katechumenat rodzin*. W: T e n ż e. *Duszpasterstwo zwyczajne w parafii a urzeczywistnianie Kościoła*. Lublin: RW KUL 2001 s. 465-470.

¹⁵ T. K u k o ł o w i c z. *Wychowanie w rodzinie*. W: *Ewangelizacja*. Red. J. Krucina. Wrocław 1980 s. 192; J. W i l k. *Problem współczesnego katechumenatu rodzinnego*. (Studium pedagogiczno-pastoralne). Lublin 1976 s. 83 (mps).

¹⁶ K. W o l s k i, Sz. W i a t r o w s k i. *Życie sakramentalne*. W: SMiR s. 290; Zob. A. D z i ó b a. *Przygotowanie do realizacji płodności w rodzinie*. W: T e n ż e. *Narzeczeni wobec ludzkiej płodności. Studium pastoralne*. Rzeszów: BONUS LIBER Sp. z o.o 2009 s. 73-85.

Podczas spotkań narzeczonych w poradni małżeńsko-rodzinnej poruszane są tematy dotyczące właściwego podejścia do zrozumienia miłości małżeńskiej, która winna prowadzić małżonków do pełni zjednoczenia, zrodzenia i wychowania potomstwa. Spotkania z narzeczonymi w poradni rodzinnej mają na celu zwrócenie uwagi na sytuacje konfliktowe w rodzinie i ich rozwiązywanie, jak również ukazywanie im instytucji, które poprzez specjalistów różnych dziedzin mogą wspierać małżonków w trudnych sytuacjach. Ważną rolę spełnia również poradnictwo wychowawcze, które udziela pomocy dzieciom i dorosłym¹⁷.

Narzeczeni zaproszeni są również do korzystania z sakramentu pokuty i pojednania. Pierwszy raz po zgłoszeniu się do kancelarii parafialnej na trzy miesiące przed ślubem, drugi raz przed ślubem. Narzeczeni winni być wcześniej do tego przygotowani przez stosowne spotkania, konferencje przedślubne, nauki poruszające zagadnienia etyki małżeńskiej, kształtujące tym samym ideał moralny, do którego winni dążyć małżonkowie¹⁸. Sakrament pokuty stoi również na straży jedności i wierności małżeńskiej, ułatwia wzajemne wybaczenie i wpływa na odbudowanie więzi małżeńskiej¹⁹. Na koniec katechez przedślubnych narzeczeni uczestniczą w dniu skupienia. Pozwala on narzeczonym uczestniczyć w pełniejszym przeżyciu tajemnicy sakramentu małżeństwa. Daje im również sposobność do osobistej modlitwy i refleksji (DDR 30)²⁰.

Duszpasterstwo rodzin poprzez odpowiednie działania pragnie ukazać narzeczonym konkretną pomoc dla dobra małżeństwa i rodziny. Przygotowujący się do zawarcia związku małżeńskiego nie mogą kierować się siłą instynktu, co często ma miejsce, ale aktem w pełni osobowego wyboru: przemyślanego, wolnego i przemodlonego. To oni winni czuć się najbardziej odpowiedzialni za swoje przyszłe małżeństwo i rodzinę, zdobywając i przy-

¹⁷ Zob. G. P y Ź l a k. *Poradnictwo rodzin*. W: T e n Ź e. *Recepcja przygotowania do małżeństwa w świetle badań narzeczonych*. Lublin 2007 s. 159-163; G. P y Ź l a k. *Rola poradnictwa małżeńsko-rodzinnego w życiu młodych małżonków*. W: T e n Ź e. *W prostocie prawdy, w pokorze miłości*. Kraków: Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny 2008 s. 459-469.

¹⁸ *Spowiedź przedślubna*. W: *Do Sakramentu Małżeństwa – przez chrześcijańskie narzeczeństwo. Pouczenie duszpasterskie dla narzeczonych*. Duszpasterstwo Rodzin przy Kurii Biskupiej w Przemyślu. Przemyśl: „Michalineum” 1987 s. 34-36.

¹⁹ J. Ś l e d z i a n o w s k i. *Małżeństwo a sakrament pokuty*. W: *Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. Program duszpasterski na rok 1993/94. Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka. Katowice 1993 s. 245-246.

²⁰ Zob. W. S z e w c z y k. *Dzień skupienia dla narzeczonych*. W: Tamże s. 115-140.

swajając te wartości, które będą stanowiły fundament własnego środowiska rodzinnego²¹.

2. POMOC DUSZPASTERSTWA RODZIN W PRZEŻYWANIU NARZECZEŃSTWA

II Polski Synod Plenarny, zwraca uwagę na „[...] coraz częściej podejmowane próby organizowania duszpasterstwa narzeczonych i zapraszanie osób przygotowujących się do zawarcia sakramentu małżeństwa na różnego rodzaju rekolekcje czy dni skupienia dla zakochanych” (II PSP 41). W ramach duszpasterstwa narzeczonych organizowane są wieczory dla zakochanych i rekolekcje dla narzeczonych, weekendowe kursy dla narzeczonych i „Kurs na Miłość”.

Metodą pracy wieczorów dla zakochanych i rekolekcji dla narzeczonych jest praca własna narzeczonych we dwoje. Wieczory dla zakochanych przeznaczone są zarówno dla narzeczonych jak i par chodzących ze sobą, ale nie mających jeszcze ustalonej daty ślubu. Prowadzone są one systemem stacjonarnym – przy parafii lub ośrodka duszpasterskim. Program wieczorów dla zakochanych ma na celu: nauczenie dialogu, jako drogi wzajemnego poznawania się w czasie chodzenia ze sobą, w narzeczeństwie oraz w przyszłym małżeństwie; lepsze poznanie cech osobowościowych, oczekiwań, planów, poglądów, postaw życiowych osób planujących wspólne życie; pełniejsze zrozumienie znaczenia sakramentu małżeństwa i słów przysięgi małżeńskiej oraz analizę planów wspólnego życia małżeńskiego²².

Rekolekcje dla narzeczonych prowadzone są systemem wyjazdowym, w domach rekolekcyjnych. Narzeczeni mają możliwość pełniejszego poznania swoich cech osobowości i oczekiwań. Ustalają wspólną hierarchię ważności spraw w życiu, uczą się rozwiązywania konfliktów i budowania autonomii swojego związku. Odkrywają czym jest sakrament małżeństwa, poznają naukę Kościoła wobec małżeństwa i rodziny. Wieczory dla zakochanych i rekolekcje dla narzeczonych

²¹ Zob. P. P e t r y k. *Organizacja przygotowania do małżeństwa*. W: T e n ż e. *Ku wspólnocie życia*. Lublin: RW KUL 1998 s. 95-114; R. B i e l e Ń. *Przygotowanie narzeczonych do małżeństwa*. W: T e n ż e. *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce*. Lublin: RW KUL 2001 s. 250-263; J. B u x a k o w s k i. *Kościółotwórcze podstawy rodziny*. W: T e n ż e. *Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin*. Pelplin 1999 s. 96.

²² Papieska Rada ds. Rodziny. *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*. Wrocław 2000; E. Z u b r z y c k a. *Narzeczeństwo – małżeństwo – rodzina – rozwód*. Gdańsk 1993.

spełniają warunki katechezy przedmałżeńskiej. Czas rekolekcji jest okazją do rozmowy z duszpasterzem i przystąpienia do sakramentu pokuty i pojednania. Na zakończenie narzeczeni otrzymują zaświadczenia potrzebne przy składaniu dokumentów w kancelarii parafialnej przed zawarciem związku małżeńskiego.

Inną formą pomocy narzeczonym są weekendowe kursy dla narzeczonych przygotowujące do sakramentu małżeństwa. Prowadzi je kapłan wraz z parą małżeńską. Może w nim wziąć udział najwyżej 14 par. W ramach kursu odbywają się: projekcja filmu na temat planowania rodziny, pokazy multimedialne oraz wykłady połączone z interaktywnymi ćwiczeniami.

W diecezji siedleckiej duszpasterstwo rodzin prowadzi dla narzeczonych „Kurs na Miłość”²³. Przeznaczony jest on dla par, które dopiero się poznają, dla narzeczonych przygotowujących się do zawarcia związku małżeńskiego oraz dla małżonków z krótszym lub dłuższym stażem. Kurs ma formę spotkań warsztatowo-konferencyjnych. Zajęcia prowadzone są metodą pracy indywidualnej, w parach i małych grupach. Celem kursu jest nauczenie dialogu, który jest podstawą do poznania siebie, swoich oczekiwań i upodobań, poglądów, planów, cech osobowościowych²⁴. Pomaga on także w lepszym zrozumieniu sakramentu małżeństwa i słów przysięgi małżeńskiej oraz zweryfikowaniu planów na wspólne życie. Spotkania te również spełniają warunki katechezy przedmałżeńskiej.

3. ZAGROŻENIA W PRZEŻYWANIU NARZECZEŃSTWA

Wśród zagrożeń narzeczeństwa wymienia się: tworzenie się par wśród młodzieży, tzw. bycie „tylko” ze sobą; współżycie przedmałżeńskie „na próbę”²⁵ i lansowanie przez media niewłaściwego przeżywania narzeczeństwa.

Jednym z zagrożeń przeżywania narzeczeństwa jest tworzenie się par wśród młodzieży, tzw. bycie „tylko” ze sobą. Młodzi ludzie izolują się od innych, zawężając spotkania z rówieśnikami tylko do „swojej dziewczyny” czy „swego chłopaka”. Staje się to zagrożeniem dla pełnego rozwoju dorastającego człowieka, który winien się ubogacać przez kontakt z wieloma kolega-

²³ Więcej wiadomości na temat kursu i zgłoszeń: <http://kursnamilosc.pl/>

²⁴ Zob. R. J a w o r s k i. *Wpływ czynników osobowościowych na życie rodzinne*. W: *Rodzina jako Kościół domowy*. Red. A. Tomkiewicz, W. Wieczorek. Lublin: Wydawnictwo KUL 2010 s. 467-482.

²⁵ A. L. T r u j i l l o. *Instruction*. W: *Pontifical Council for the Famili. Preparation for the Sacrament of Marriage*. Rzym 2002 s. 5-6.

mi i koleżankami. Jeśli młodzież dodatkowo rozpoczyna współżycie seksualne, dotyka to ich rozwoju duchowego, zubażając go.

W takiej sytuacji kontakt między chłopakiem a dziewczyną nie tylko izoluje ich od innych, ale ponadto wszystko w ich życiu sprowadza się do spraw erotycznych. Spycha to na dalszy plan inne formy ubogacania się duchowego, jakie stwarza każde spotkanie z drugą osobą²⁶.

Innym zagrożeniem jest współżycie przedmałżeńskie „na próbę”. Jest to postępowanie niemoralne, ponieważ zaprzecza miłości²⁷. Natura człowieka domaga się trwałości, odpowiedzialności za drugiego. Czymś sprzecznym z miłością byłoby małżeństwo „czasowe”, „na próbę”, by przekonać się, czy partnerzy odpowiadają sobie pod względem erotycznym. Nie można zaakceptować również współżycia przedmałżeńskiego ani małżeństw „na próbę” ze względu na dobro dzieci, które mogą się narodzić. Dziecko nie może być rezultatem „próbowania się” partnerów seksualnych. Jest ono wartością, która ma być świadomie przyjęta, winno być kochane i nigdy nie może być traktowane jako „zło konieczne”²⁸.

Argumentem przemawiającym za współżyciem seksualnym wyłącznie w małżeństwie jest zjednoczenie fizyczne. Wymaga ono nie tylko zjednoczenia serc przez ludzką miłość, ale również więzi nadprzyrodzonej, która wynika z sakramentu małżeństwa. Więzią tą jest udział małżonków w nadprzyrodzonej jedności, istniejącej między Jezusem i Jego Kościołem²⁹.

Przed duszpasterstwem rodzin staje inne wyzwanie, polegające na lansowaniu przez media niewłaściwego przeżywania narzeczeństwa. Lansowane przez nie współczesne prądy myślowe powodują, że podejście do narzeczeństwa nie wynika z przekonań i przeświadczeń młodzieży. Jest ono skutkiem szerszego kontek-

²⁶ J. W o r o n i e c k i. *Katolicka etyka wychowawcza*. Lublin 1995; E. S u j a k. *Życie jako zadanie*. Warszawa 1989; J. S z p e t. *Prawa i obowiązki rodziców w szkole*. Poznań 1996; Zob. M. B r z e z i ń s k i. *Życie duchowe rodziny*. W: *Rodzina jako Kościół domowy* s. 333-345.

²⁷ Zob. M. R y ś. *Miłość jako psychologiczna postawa wspólnoty małżeńskiej*. W: Tamże s. 497-508.

²⁸ Zob. J. K ł y s. *Podmiotowe uwarunkowania Duszpasterstwa Rodzin*. W: *Teologia małżeństwa i rodziny*. T. 2. Red. K. Majdański. Warszawa 1990 s. 111-116; L. D y c z e w s k i. *Związek kohabitacyjny*. W: *Więź między pokoleniami w rodzinie*. Lublin 2002 s. 45-47; G. P y ź l a k. *Kohabitacja jako wyzwanie duszpasterskie*. „Roczniki Teologiczne” 52:2005 z. 6 s. 67-76.

²⁹ Zob. L. D y c z e w s k i. *Definicja więzi rodzinnej i jej rodzaje*. W: T e n ż e: *Więź między pokoleniami w rodzinie*. Lublin: TN KUL 2002 s. 11-22.

stu kulturowego, w jakim to pokolenie żyje³⁰. Do przyczyn należy zaliczyć: postmodernizm, relatywizm, egoizm, panseksualizm i konsumpcjonizm.

Postmodernizm głosi, że ludzie muszą nauczyć się żyć w sytuacji całkowitego braku sensu, tymczasowości i przemijalności życia. Wskutek tego normy etyczno-moralne nie wynikają z obiektywnej prawdy, lecz są rezultatem osobistych przemyśleń. W efekcie prowadzi to do sytuacji, kiedy każdy dla siebie określa kryteria postępowania (zob. II PSP nr 13). Relatywizm głosi, że wszystko jest względne i czasowe. Jeśli jest coś dla mnie złe, wcale nie oznacza, że dla drugiego człowieka również będzie złe. Taka postawa prowadzi do utraty poczucia grzechu³¹. Egoizm wpływa na wszelkie ludzkie działanie, a przede wszystkim dąży do zaspokojenia osobistych zachcianek. Człowiek, usposobiony egoistycznie, kieruje się w codziennym życiu własnym „ja” i stara się je za wszelką cenę zaspokoić. Także w sferze seksualnej dąży do zapewnienia sobie przyjemności, nie licząc się z konsekwencjami ani z drugim człowiekiem³². Panseksualizm polega przede wszystkim na naśladowaniu zachodniego stylu życia. Wyraża się to w swobodzie seksualnej, nastawieniu na konsumpcję oraz wyobcowaniu z wszelkich norm i form życia moralnego. Młodzieży z takim podejściem do życia trudno jest kogoś pokochać. Ich relacje ograniczają się do wrażeń zmysłowych, które generują pożądanie. Konsumpcjonizm charakteryzuje się wszechobecnością seksu. Współcześnie trudno znaleźć film czy reklamę, które nie byłyby przesycone elementami seksualnymi.

W TV dominują tasiemcowe telenowele, gdzie lansuje się zdradę, częste zmiany partnerów, a wszystko to odbywa się w atmosferze luksusu i przepychu, jakie zapewnia niektórym współczesna cywilizacja³³.

³⁰ P a w e ł VI. *Orędzie na III Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu „Komunikacja społeczna a rodzina”*. Watykan 1969; Por. L. D y c z e w s k i. *Rodzina środowiskiem wszechstronnego rozwoju człowieka*. W: T e n ż e. *Rodzina, społeczeństwo, państwo*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1994 s. 41-48.

³¹ Zob. W. P ó ł t a w s k a. *Prawidłowy start*. W: *Miłość, małżeństwo, rodzina*. Red. F. Adamski. Kraków: Petrus 2009 s. 19-71.

³² A. J a w o r s k a. *Egoizm małżeński*. W: SMiR s. 123.

³³ Por. T. Z a s ę p a. *Środki masowego przekazu a rozwój moralny*. W: T e n ż e. *Media, człowiek, społeczeństwo*. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła 2002 s. 227-297.

4. POSTULATY PASTORALNE

Przed duszpasterstwem rodzin staje wiele wyzwań na rzecz odnowienia duszpasterstwa narzeczonych. Widoczne jest to w kontekście obecnej sytuacji społeczno-religijnej narzeczonych. Znaczna część młodzieży ma okazjonalny kontakt z Kościołem i sakramentami. Ludzie ci często zupełnie odrzucają naukę Kościoła i zaniedbują praktyki religijne. Mimo to wielu z nich prosi o ślub kościelny.

a) Należałoby uczyć przygotowujących się do zawarcia małżeństwa, że narzeczeństwo jest czasem podejmowania dojrzałej decyzji o zawarciu małżeństwa. Pomocą w tym byłoby przygotowanie pewnej formy katechumenatu, który mógłby ukazać wielkość, wartość i obowiązki chrześcijańskie pożycia małżeńskiego oraz nowej drogi życia. W zakres przygotowania katechumenatu mogłoby wchodzić np. głoszenie i słuchanie słowa Bożego, uczestnictwo w liturgii i modlitwie Kościoła, nawrócenie, miłosierdzie i czystość odpowiadające sakramentalnej rzeczywistości małżeństwa chrześcijańskiego.

b) Tradycyjne kursy przygotowawcze dla narzeczonych muszą przekształcać się w „ścieżki wiary”, które mają stawać się promocją życia chrześcijańskiego. Powinny one wychodzić z propozycją dla przygotowujących się do narzeczeństwa lub narzeczonych do zaangażowania się w życie Kościoła.

c) Należy zwrócić uwagę na zanikanie tradycyjnego podejścia do narzeczeństwa. Nie powinno ono skupiać się na „wypróbowywaniu się narzeczonych” w tzw. „związkach na próbę”. Należy zwracać uwagę, że wspólne zamieszkanie mężczyzny i kobiety nie jest narzeczeństwem. Ich życie nie ma charakteru pożycia małżeńskiego, ponieważ nie wyrazili nieprzymuszonej woli zawarcia związku, zarejestrowania go w instancjach cywilnych i kościelnych, którym podlega instytucja małżeństwa.

d) Niedojrzałe decyzje o zawarciu małżeństwa mają wiele przyczyn. Jedną z nich jest brak wystarczającej wzajemnej znajomości kobiety i mężczyzny przed ślubem; tolerowanie mentalności rozwodowej w społeczeństwie, ukrywanie przez jedną ze stron anomalii psychicznych, co powoduje późniejsze konflikty oraz ukrywanie przedślubnych nałogów i wad.

e) Małżeństwo i rodzina potrzebują wsparcia ze strony środowiska chrześcijańskiego. Dlatego należy dołożyć starań, aby jak największa liczba młodych małżonków odnalazła swoje miejsce we wspólnotach, ruchach czy stowarzyszeniach rodzin.

f) Duszpasterstwo rodzin winno uświadamiać narzeczonym, że okres narzeczeństwa i związane z nim przeżycia nie są obojętne dla przyszłego związku małżeńskiego. Chociaż w ostatnich dziesięcioleciach relacje seksualne zostały

zbanalizowane, wyzute z godności i pozbawione wstydu. Stary aksjomat teologiczny stwierdza, że „Łaska bazuje na naturze, oczyszcza ją, udoskonala i podnosi”. Natura ludzka ze swego założenia zyskuje pełnię tylko w spotkaniu z Bogiem. Nie ma sprzeczności pomiędzy naturą a łaską. Dlatego im bardziej narzeczeni uświadamiają sobie w życiu Boga i miłość oraz czym staną się przez sakrament małżeństwa, tym bardziej sakrament małżeństwa wywrze na nich większy wpływ. Pozbawiony tych podstawowych warunków sakrament małżeństwa będzie wewnątrznie pusty, bezowocny w sensie osobistym, duchowym i egzystencjalnym.

g) Duszpasterz, przygotowujący narzeczonych do małżeństwa, powinien zachować czujność. Nie może ograniczyć swojej roli do tego, że jest przedstawicielem pewnej instytucji i w jej imieniu przekazuje reguły prawne i religijne. Powinien on pełnić rolę nauczyciela duchowego, który pomaga narzeczonym odnaleźć narzędzia do rozwiązania ich problemów. Ważnym zadaniem jest przygotowanie ich do podejmowania odpowiedzialnych i samodzielnych decyzji.

h) Należałoby zwrócić uwagę już w seminarium duchowym na formację przyszłych duszpasterzy pod kątem ich pracy z narzeczonymi, małżeństwami i rodzinami.

i) Brak jest pozytywnego i konstruktywnego obrazu narzeczeństwa, a tylko w nielicznych publikacjach zwraca się uwagę na kwestie etyczne. Narzeczeństwo należałoby ukazywać jako czas oczekiwania na sakrament małżeństwa, ale również jako czas łaski, w którym obecny jest Bóg błogosławiący i towarzyszący przyszłym małżonkom.

Reasumując należy zwrócić uwagę, że narzeczeństwo jest powołaniem, które wymaga przygotowania i troski duszpasterstwa rodzin. Jest to czas, który poprzedza życie we dwoje, czas dojrzewania, od którego zależy przyszłość powstającego małżeństwa. Budując związek małżeński narzeczeni powinni położyć „odpowiedni” fundament, którego nie zniszczy żadna burza (por. Mt 7, 24-25).

BIBLIOGRAFIA

- A l e s s i A. M.: Narzeczeni i niepewność. Tł. J. Sobocińska. Warszawa: Wyd. Salezjańskie 1997.
- B i e l e Ń R.: Przygotowanie narzeczonych do małżeństwa. W: Tenże. Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce. Lublin: RW KUL 2001 s. 250-263.

- B ł a w a t A.: Zaręczyny. W: Słownik Małżeństwa i Rodziny. Red. E. Ozorowski. Warszawa-Łomianki: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej 1999 s. 497.
- B u x a k o w s k i J.: Kościółotwórcze podstawy rodziny. W: Tenże. Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin. Pelplin: Bernardinum 1999 s. 51-136.
- C z a j a A. M.: Narzeczeństwo. W: Tenże. Podstawy kanonicznej wiedzy o małżeństwie i rodzinie. Pomoc duszpasterska dla młodzieży, narzeczonych i małżonków. Lublin: Polihymnia 2008 s. 62-66.
- D z i ó b a A. Przygotowanie do realizacji płodności w rodzinie. W: Tenże. Narzeczeni wobec ludzkiej płodności. Studium pastoralne. Rzeszów: BONUS LIBER Sp. z o.o 2009 s. 73-85.
- Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu. W: II Polski Synod Plenarny (1991-1999). Poznań: Pallottinum 2001 s. 101-124.
- J a n P a w e ł II.: *Familiaris consortio*. Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. W: Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie. T. 1. Red. K. Lubowicki OMI. Kraków: Wydawnictwo „M” 1999 s. 133-238.
- K ł y s J.: Podmiotowe uwarunkowania Duszpasterstwa Rodzin. W: Teologia małżeństwa i rodziny. T. 2. Red. K. Majdański. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1990 s. 111-116.
- Konferencja Episkopatu Polski. Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin. Warszawa: Fundacja VITA FAMILIAE 2003.
- Konferencja Episkopatu Polski. Przygotowanie do sakramentu małżeństwa – czas intensywnej ewangelizacji. W: Konferencja Episkopatu Polski. Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie. Warszawa-Tarnów: Biblos 2009.
- M i e r z w i ń s k i B.: Rodzin duszpasterstwo. W: Leksykon teologii pastoralnej. Red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski. Lublin: TN KUL 2006 s. 737.
- P e t r y k P.: Organizacja przygotowania do małżeństwa. W: Tenże. Ku wspólnocie życia. Lublin: RW KUL 1998 s. 95-114.
- P y ź l a k G.: Recepcja przygotowania do małżeństwa w świetle badań narzeczonych. Lublin: Polihymnia 2007.
- P y ź l a k G.: Rola poradnictwa małżeńsko-rodzinnego w życiu młodych małżonków. W: Tenże. W prostocie prawdy, w pokorze miłości. Kraków: Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny 2008 s. 459-469.
- S l a n y K.: Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie. Kraków: Zakład Wydawniczy NOMOS 2006.
- Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Poznań: Pallottinum 1967.
- Z u b r z y c k a E.: Narzeczeństwo – małżeństwo – rodzina – rozwód. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 1993.

THE PASTORAL CARE OF THE FAMILY MINISTRY FOR THE BETROTHED

S u m m a r y

Apart from the care for the families, the family ministry also deals with all the issues concerning the betrothed. The period of engagement is a special time that should be devoted

to discussing the plans for the future such as: the choice of the place to live in, the duties of each spouse, the financial issues, the sexual issues, social life, leisure, bringing up children and preparing them for the responsible life in the light of their real vocation.

The proper, valuable and responsible experience of the engagement period helps to overcome the modern threats. These include: pairing among teenagers – to be „only” with each other, the premarital „trial” cohabitation and the improper promotion of experiencing the engagement period in the media.

The pastoral care of the family ministry for the future spouses is the action which will show them the appropriate way in order to help them to positively establish a successful marriage and family. The future spouses are supposed to decide to get married by an act of personal choice which should be well thought out, free and prayed for.

Translated by Monika Gierak

Słowa kluczowe: narzeczeni, narzeczeństwo, duszpasterstwo rodzin, instytucja zaręczyn, zgłoszenie zamiaru zawarcia małżeństwa, pomoc w przeżywaniu narzeczeństwa, zagrożenia przeżywania narzeczeństwa, postulaty pastoralne.

Key words: the betrothed, the engagement period, the family ministry, the institution of betrothal, notification of the intention to marry, the assistance in the period of engagement, the threats in experiencing the period of engagement, pastoral demands.